

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun uudistaminen

Lapin liiton näkemyksen mukaan kuntapohjainen työvoimapalvelumalli esitys on toimiva, mutta esittää kiinnittämään erityistä huomiota seuraaviin asioihin. Uuden mallin mukaisessa esityksessä työvoimapalveluiden järjestämisvastuu tulisi siirtyä kunnille, eikä kuntien muodostamille keinotekoisille yhteisalueille. Kuntien tosiasiallisesti toimintamahdollisuudet tulee turvata riittävillä resursseilla ja rahoituksella. Esityksessä kuvaillut laajat alueet sekä järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun erottaminen soveltuvat erityisen huonosti harvaan asutuille -ja pitkien etäisyyksien alueille, kuten Lappiin.

Järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun siirtäminen kokonaisuudessaan kunnille, antaisi kunnille todellisen vastuun työvoimapalveluiden järjestämisestä ja kannustaisi kuntia myös ennalta-ehkäisevään työhön. Kunnat voisivat myös silloin huomioida kunkin kunnan alueelle parhaiten sopivat toimintatavat ja minimoida yhdyspintahaasteet. Vaatimus yhdenvertaisista palveluista ohjaa kunnat tekemään yhteistyötä keskenään, mutta toiminnan onnistumisen kannalta tulisi luottaa luonnollisiin yhteistyöväyliin, eikä keinotekoisesti pakottaa kuntia yhteistoiminta-alueiksi.

Työnhakijan etuna voidaan pitää lähellä työnhakijaa tehtyjä päätöksiä, joita ei laajoilla yhteistoiminta-alueilla saavuteta.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Esityksessä kuvatun mukaisesti kunta voisi järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos määrä on alle tämän, niin kuntien on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alueita, niin monen kunnan kanssa, että vaadittu työvoiman määrä 20 000 tulee täyteen. Työllisyysalueen muodostamisessa on myös huomioitava vaatimus siitä, että alueen tulee olla yhtenäinen ja työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta yhtenäinen alue. Käytännössä Suomessa itsenäisiä kuntien muodostamia työvoima-alueita olisi noin 26 kappaletta. Esityksessä on myös kuvattu, kuinka yhteistoiminta-alueet muodostetaan, jos kunnat eivät pääset niistä itsenäisesti sopimukseen.

Lapin liiton näkemyksen mukaan 20 000 henkilön työvoiman määrä on keinotekoinen luku, joka on tarpeettoman korkea Suomen kokonaisväkilukuun nähden. Vaatimus yhtenäisestä työssäkäyntialueesta voi sopia suurten kaupunkien ja niitä ympäröivien kuntien työvoimapohjan muodostamiseen, mutta Suomessa on paljon haja-asutusalueita, joilla 20 000 hengen työvoimapohjan vaatimus vaarantaa työvoimapalveluiden toimivan toteuttamisen.

Järjestämisvastuun edellytykset eivät huomioi Suomen maantieteellistä monimuotoisuutta, mikä asettaa työnhakijat epätasa-arvoiseen asemaan. Lapin maakunnassa, joka kattaa pinta-alaltaan kolmanneksen Suomesta, jouduttaisiin muodostamaan käytännössä kaksi työvoima-aluetta. Näin laajoilla alueilla asiakkaan palvelutarpeeseen vastaaminen vaarantuu. Kuntaliiton lausunnossa todetaan, että edellytetty 20 000 hengen työvoimapohja tarkoittaa käytännössä yli 40 000 asukkaan väestöpohjaa ja tämä yhdistettynä yhtenäiseen työssäkäyntialueeseen laajentaa työvoima- ja väestöpohjaa entisestään. Malli sopii erityisen huonosti haja-asutusalueille myös sen vuoksi, että ikärakenne on kaupunkien ulkopuolella iäkkäämpi. Ehdotuksessa ei ole perusteltu selkeästi, mihin selvitykseen esitetty 20 000 hengen työvoimapohja perustuu, ja mitä hyötyjä sillä saavutetaan.

Kun huomioidaan liian laaja työvoimapohja, niin esityksen perimmäinen tarkoitus, työvoimapalveluiden siirtäminen kuntien vastuulle, ei näytä olevan mahdollista. Esitettyssä mallissa siirretään työvoimapalvelut valtiolta liian laajoille yhteistoiminta-alueille, joiden muodostamista ei voida perustella asiakkaan näkökulma huomioiden. Järjestämisvastuu tulisi palauttaa aidosti kunnille, jotka voisivat sopia kuntalain mukaan keskenään siitä, kuinka he tehtävät tulevaisuudessa järjestävät. Tämä ratkaisu mahdollistaisi aidosti asiakkaan tarpeita kunnioittavien ratkaisujen tekemisen, sillä palveluiden järjestäjänä kunnat osaavat parhaiten arvioida millä mallilla työvoimapalveluiden järjestäminen on tehokkainta.

Perustuslaki ja säätämisyjärjestys

Annetun esityksen mukaan työvoimapalvelut siirtyisivät lähes koko maassa järjestettäväksi yhteistoiminta-alueilla. Yhteistoiminta-alueet rajoittavat kunnallista itsehallintoa ja olennaista onkin arvioida, onko yhteistoimintavelvoite tarpeen toiminnan toteuttamiseksi.

Esityksen mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö voi käynnistää neuvottelumenettelyn sellaisen työvoimaviranomaisen kanssa, jonka kyky järjestää palvelu on merkittävästi heikentynyt kahden vuoden aikana. Vertailussa käytetään apuna muita vastaavia työvoimaviranomaisia. Mikäli tilanne ei kohennu ministeriön laatiman toimintasuunnitelman avulla, tulee ministeriöiden laatia arvio siitä, onko työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalvelut merkittävästi heikentynyt.

Työ- ja elinkeinoministeriölle suunniteltua valvontaroolia voidaan pitää poikkeuksellisenä. Esitys antaa ministeriölle mahdollisuuden myös käynnistää alueiden yhdistämiseen tai muuttamiseen johtava neuvottelumenettely, mikäli työllisyysalueen kyky järjestää palvelut on merkittävästi heikentynyt. Päätöksen alueiden muuttamisesta tekisi valtioneuvosto. Valvontaroolilla voi siis olla merkitystä myös alueisiin, joilla työvoimapalveluiden järjestäminen on onnistunut.

Lapin liitto yhtyy Kuntaliiton näkemykseen siitä, että ehdotettu työvoimapohjavaatimus, työssäkäyntialuevaatimus sekä valtioneuvoston päätösvaltaan yhdistetty arviointimenettely rikkovat perustuslaissa 121§ tarkoitettua määritelmää kunnallisesta itsehallinnosta. Perustuslain 18 §:n mukainen julkisen vallan velvoite edistää työllisyyttä olisi toteutettavissa myös kunnallisen itsehallinnon kanssa yhteensopivalla tavalla.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Esityksen mukaisesti valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset kunnille täysimääräisesti, mikä on kannatettava rahoitusmalli. Lapin liitto kuitenkin yhtyy Kuntaliiton lausunnossa esiin nostettuun kehittämiskohteeseen. Kuntien valtiosuus pohjaan siirtyvien tehtävien kustannukset tulisi määritellä siirtovuoden 2024 talousarvioiden perusteella. Vuoden 2019 talousarvioon perustuva laskelma on vanhentunut jo ennen lakiesityksen julkistamista ja voi johtaa isoihin korjauksiin.

Lakiesityksessä palveluiden järjestämisvastuu ja rahoitusvastuu on eriytetty toisistaan. Tämä aiheuttaa jo edellä lausunnossamme esitettyjä haasteita palveluiden asiakaslähtöiseen valvontaan, mutta se johtaa myös siihen, että tehtävien rahoitus kuuluu jokaisen kunnan perustehtäviin, mutta kustannukset ja järjestämistehtävät kuuluvat vain järjestäjille. Suurimmassa osassa Suomen kuntia valta ja taloudellinen vastuu jakautuisivat hyvin epätasa-arvoisesti, mikä korostuu erityisesti Lapissa, jossa työvoimapohja on pieni, mutta työssäkäyntialue Suomen laajin.

4.1.5 Työvoimapalvelujen ohjaus ja valvonta

Esityksen mukaan vastuu palveluiden tuottamisesta olisi käytännössä Suomen mittakaavassa suurilla yhteistoiminta-alueilla, joiden rahoitusvastuu olisi kunnilla. Lisäksi on huomioitava, että esityksessä annetaan poikkeuksellinen valvontavastuu valtiolle, joka poistaa kuntien tosiasiallisen itsemääräämisoikeuden.

Lapin liitto näkee, että vastuiden eriyttämistä ei ole selvitetty tarpeeksi huolellisesti esityksessä. Jo esityksessä tulisi pystyä arvioimaan, että miten ratkaistaan, kuuluvatko havaitut epäkohdat järjestäjän vai tuottajan vastuulle. Miten arvioidaan esimerkiksi sitä johtuvatko puutteet toiminnassa rahoituksessa olevista puutteista vai järjestäjän toiminnassa olevista puutteista? Vastuiden eriyttämistä tulisi pohtia myös tästä näkökulmasta.

4.1.6 Julkisia työvoimapalveluja koskeva sääntely

Työvoimaviranomaisen tehtävät tulisi siirtyä nykyisiltä Te-toimistoilta suoraan uusille työvoimaviranomaisille. Tehtävien siirrossa ja uudelleen organisoinnissa on lähdettävä tarkastelemaan tilannetta asiakasnäkökulma edellä. Siirtyvien tehtävien tulee muodostaa selkeä kokonaisuus, joka mahdollistaa asiakkaan palvelemisen ns. yhden-luukun-periaatteen avulla.

Työvoimaviranomaisen palveluihin tulee tulevaisuudessakin kuulua työnvälityspalvelut, tieto- ja neuvontapalvelut, työnhaku-, ura ja työhönvalmennuspalvelut sekä työvoimakoulutus. Esityksessä ei ole selkeästi kuvattu, mitkä luetelluista palveluista siirtyvät valtiolta kunnille ja mikä on lopullinen tehtäviä hoitavan henkilöstön määrä. Lapin liitto katsoo, että kaikki työvoimapalveluihin liittyvät osakokonaisuudet tulisi siirtää uusille työvoimaviranomaisille, jotta palvelu on selkeä, asiakaslähtöinen kokonaisuus.

4.1.8 Työllistymistä edistävä monialainen yhteistoiminta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta. Ehdotuksen mukaan monialaisen tuen yhteistoimintamallin toimijoita olisivat työvoimaviranomainen, hyvinvointialue ja Kansaneläkelaitos. Toimijoissa ei ole mainittu kuntaa. Käytännössä se tarkoittaisi sitä, että tietosuojasyistä monialaisen tuen piirissä olevien asiakkaiden palveluprosesseja ei voida yhteen sovittaa joustavasti kuntien muiden toimintojen kanssa esimerkiksi elinvoima- ja osaamispalveluiden kanssa. Esityksen tavoite, työllisyyden edistäminen, on itsessään kannatettava. Kunta tulisi kuitenkin lisätä toimijoihin, jotta palveluiden yhteensovittamisessa saadaan vaikuttavia asiakkaiden työllistymiseen johtavia palvelukokonaisuuksia osana kuntaekosysteemiä.

Esityksen mukaisesti asiakkaalla ei enää aikarajaa TYP-palveluun pääsyssä, vaan palveluun pääsy perustuisi asiakkaan tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Lapin liitto pitää ehdotusta kannatettavana.

Laissa säädettäisiin erikseen nuorten työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteispalvelusta, jolle työvoimaviranomaiset järjestäisivät toimintaedellytykset. Esityksen perusteella jää epäselväksi, miten nuorten monialaisen tuen yhteistoiminta ja työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta järjestetään siten, että toiminta ei olisi päällekkäistä tai häilyvää.

Lähtökohtaisesti asiakkaiden ohjaus heidän tarpeensa mukaiseen palveluun tulee olla yhdenmukaista ja asiakkaille selkeää. Ei ole kannatettavaa, että säädöksen mukaan KEHA-keskuksen tehtävänä olisi hoitaa nuorten hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen toteuttaminen. Nuorten palveluista tulisi muodostaa palvelukokonaisuuksia, jotka sisältävät erilaisia tehtäväkokonaisuuksia esimerkiksi valmennukset. Valmennukset tulisi kuulua kunnan tehtäviin, jotta nuorten palveluiden yhteensovittaminen olisi mahdollisimman joustavaa ja ketterää.

4.1.9 Työttömyysturvaa koskevat tehtävät

Harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien vastuualueen siirtäminen Keha-keskukseen on Lapin liiton mielestä kannatettavaa, koska tällä pystytään varmentamaan asiakkaiden yhdenvertainen kohtelu.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Esityksessä ehdotetaan, että KEHA-keskus vastaisi valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen ylläpidosta ja kehittämisestä sekä ylläpitäisi valtakunnallisia tietovarantoja. Työvoimaviranomaisilla olisi velvollisuus käyttää valtakunnallista tietovarantoa ja palvelualustaa. Valtio tarjoaisi asiakastietojärjestelmäkokonaisuuden työvoimaviranomaisten käyttöön, mutta työvoimaviranomaiset voisivat itse päättää käyttävätkö ne valtion tarjoamaa järjestelmäkokonaisuutta vai muuta itse hankkimaansa asiakastietojärjestelmää. Miten varmistetaan valtion järjestämän asiakastietojärjestelmän kehittäminen ja toimivuus vastamaan esimerkiksi tiedolla johtamisen tiedon tuottamisen tarpeisiin, jos käyttäjämäärä jää alhaiseksi. Yhteinen asiakastietojärjestelmä turvaisi ajantasaista tiedonkulkua asiakkaan muuttaessa alueelta toiselle esimerkiksi sosiaali- ja terveystietojärjestelmän käyttöön otettu Kanta-asiakastietojärjestelmä on asiakkaalle sama asuinpaikasta riippumatta. Mikäli otetaan käyttöön eri asiakastietojärjestelmiä tulisi varmistaa, että ne voidaan yhteensovittaa siten, että tieto siirtyy järjestelmästä toiseen reaaliajassa ja tietoa pystytään hyödyntämään tiedolla johtamisen tarpeisiin.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 Pääasialliset vaikutukset:

Uudistuksen muutuskustannusten arviointi on vielä hyvin epämääräisellä tasolla, lisäksi monialaisen työllistymistä edistävän tuen yhteistoimintamallin kriteeristön muuttaminen siten, että palveluun ohjaamisen edellytykset muuttuisivat saattavat lakiluonnoksen vaikutusarvioinnin mukaan kasvattaa asiakasmääriä ja sitä kautta kustannuksia, mutta minkä verran, on vielä epäselvää.

Uudistuksen vaikutukset kuntien talouteen perustuvat laskennallisiin arvioihin ja siitä johtuen kustannusten jakautuminen kunnittain on vain suuntaa antava. Kunnille tulisi uudistuksen myötä rahoitusvastuuta nykyistä laajemmasta työttömien joukosta ja rahoitusvastuu alkaisi huomattavasti nykyistä aikaisemmin.

Uudistuksen vaikutuksia kuntatalouteen arvioitaessa tulisi myös sote-uudistuksen vaikutus huomioida. Sote- ja TE2024 uudistukset toteutuvat peräkkäisinä vuosina ja molemmat vaikuttavat kuntien talouteen merkittävästi, vaikutusarvioinnissa tulisikin tarkastella näiden uudistusten yhteisvaikutuksia kuntatalouteen. Lisäksi kuntien valtionosuuspohjaan tehtävien kustannukset tulisi määrittellä siirtovuoden (2024) talousarvion perusteella. Myös uudistuksen siirtymäajan tulisi olla pidempi huomioiden kuntakenttään kohdentuvat muutokset kokonaisuutena.

Isoihin tehtäväsiirtoihin liittyy myös aina muutuskustannuksia (esim. tietojärjestelmiin liittyvät muutuskustannukset, rajapintaratkaisut), joiden suuruutta on lähes mahdotonta tässä vaiheessa arvioida ja selvitystyö tähän liittyen on lakiluonnoksen mukaan jo käynnistetty. Tärkeää on, että myös nämä kulut huomioidaan kunnille korvattaviin kuluihin täysimääräisinä.

Vastuu palveluiden järjestämisestä ja etuuksien rahoitusvastuun kasvattaminen lisäävät kunnan kannusteita työllisyyden tehokkaaseen hoitoon, toisaalta talouden suhdannevaihtelut, jotka eivät riipu kuntien omista toimista, vaikuttavat kunnan talouteen entistä merkittävämmiin. Vaikutukset kuntien talouteen voivat olla merkittäviä, jos työllisyyden hoidon menot ja työttömyysetuuksien kustannukset kasvavat samalla, kun kunnan verotulot heikkenevät.

Palveluiden järjestämisvastuun siirtoon ja rahoitusjärjestelmissä toteutettaviin muutoksiin liittyy väistämättä epävarmuutta. Uudistusten yhteydessä tuleekin seurata tarkoin muutoksen vaikutuksia kuntatalouteen ja yksittäisten kuntien tilanteeseen sekä tarvittaessa ryhtyä korjaustoimiin.

4.2.3.1 Vaikutukset kuntien toimintaan

Työvoimapalvelujen järjestäminen olisi kunnille uusi lakisääteinen tehtävä, mikä tarkoittaisi kunnan tehtävien lisääntymistä ja vaikuttaisi kunnan hallintoon. Kunnan vaaleilla valittu valtuusto ja hallintosäännön mukaiset toimielimet tekisivät jatkossa työvoimapalvelujen järjestämistä koskevia päätöksiä. Kuntien valtuudet tulee kouluttaa työvoimapalveluiden strategisen kokonaisuuden hallintaa. Tämä tulisi huomioida esitysluonnoksessa, sillä tehtävien lisääntyminen kunnissa aiheuttaa usein myös merkittäviä välillisiä kustannuksia, kuten koulutuskustannuksia.

Ongelmaksi esityksessä nostetaan se, että kuntalaisten valitsemat päättäjät pystyisivät vain välillisesti vaikuttamaan yhteistoiminnassa hoidettuihin tehtäviin. Lapissa on hyvin eri kokoisia kuntia ja Lapin liitto näkeekin vaarana, että pienten kuntien tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet kapenisivat liiaksi, sillä ne eivät saisi tarpeeksi valtuutettuja suurten yhteistoiminta-alueiden tai kuntayhtymien valtuustoihin. Lapissa on paljon toimivia kuntayhtymiä, mutta ne perustuvat kunnan aitoon haluun tehdä yhteistyötä ja mahdollisuuteen valita yhteistyökuntansa itse.

Työvoimaviranomaiset voisivat tuottaa palvelut itse tai hankkia ne palveluntuottajilta. Työvoimapalvelujen järjestämistä vastuun siirtymisellä olisi vaikutuksia myös kuntien hankintatoimeen. Olisi mahdollista, että työvoimapalveluja hankittaisiin nykyistä pienempinä kokonaisuuksina, jotka vastaisivat yksittäisten kuntien tai kuntayhtymien tarpeisiin.

Esityksessä ei ole otettu kantaa siihen, miten pienten kuntien oletetaan pystyvän toteuttamaan työvoimapalveluiden liittyvät hankinnat. Hankintojen kilpailuttaminen pieninä kokonaisuuksina vaatii enemmän työntekijäresurssia, jotka ovat jo nyt riittämättömät monissa Lapin kunnissa. Lisäksi ongelmaksi nousee hankintaosaamista omaavien työntekijöiden saaminen myös pohjoiseen Suomeen. Siirtymävaiheessa valtion tulisi turvata kunnille riittävät resurssit ja osaaminen sekä koulutus hankintojen kilpailuttamiseen, sillä esitys asettaa pienet kunnat epäedulliseen asemaan suurempiin kuntiin ja kaupunkeihin nähden. Lapin liitossa riskinä mallissa nähdään myös paikallisen palveluntuotannon kustannukset, jotka voivat olla muita alueita huomattavasti paljon suurempi kilpailun ollessa vähäisempää.

Esityksessä ei nostettu esiin lainkaan vaikutuksia kuntien nykyiseen henkilöstöön ja tuleviin rekrytointeihin. Kuntien henkilöstön tehtäväkuvat ovat laajoja ja viime vuonna lakisääteisiä tehtäviä ollut tullut poikkeuksetta lisää kaikille toimialoille. TE2024-uudistus työllistää erityisesti hankintahenkilöstöä, jonka riittämättömyys voi tuoda kunnille lisäkustannuksia uusien rekrytointien muodossa. Lisäksi nykyinen työvoimapalveluiden henkilöstö ei riitä kattamaan uudistuksessa esitettyä henkilöstön tarvetta, minkä vuoksi tulevaisuudessa rekrytoinnit ovat pakollisia. Suomi kilpailee jo nyt mm. sote-alan ammattilaisista ja tulevaisuudessa sama tilanne voi olla työvoimapalveluiden ammattilaisten keskuudessa. Esityksessä ei otetta lainkaan kantaa siihen, miten voidaan turvata riittävät ja ammattitaitoiset resurssit myös pienempiin kuntiin ja haja-asutusalueille.

4.2.3.4 Vaikutukset julkisen työvoima- ja yrityspalvelun henkilöstöön

Esityksessä ehdotetusta työ- ja elinkeinotoimistojen lakkauttamisesta ja niiden tehtävien uudelleen organisoimisesta seuraisi mittavia henkilöstösiirtoja työ- ja elinkeinotoimistoista kuntien palvelukseen. Henkilöstösiirrot voivat johtaa myös työpaikan sijaintipaikkakunnan vaihtumiseen. Pitkien välimatkojen Lapissa työssäkäyntialueet ovat luonnollisesti laajempia kuin kaupunkimaisilla alueilla, eikä henkilöstön siirtyminen liikkeenluovutuksen kautta näille paikkakunnille välttämättä ole mahdollista. Lisäksi esityksessä ei ole otettu lainkaan kantaa nykyisen työvoimapalveluiden

henkilöstön riittämättömyyteen uudistuksessa. Miten turvataan koko maahan ammattitaitoista työvoimaa ja miten henkilöstöä saadaan siirtymään ja sitoutumaan haja-asutusalueille?

Huolenaiheena on, että työvoimapalvelujen nykyiset työntekijät keskittyvät kaupunkimaisille alueille ja osa Lapista jää ilman osaavaa työvoimaa. Lisäksi on huomioitava rekrytoinneista kunnille tulevat kustannukset, kun nykyinen henkilöstö ei riitä kattamaan työntekijätarvetta uudistuksessa.

4.2.4.2. Vaikutukset yhdenvertaisuuteen ja syrjimiseen

Vaikutukset kielellisen oikeuksien toteutumiseen

Työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtämisellä valtiolta kunnille voi olla vaikutuksia henkilöiden oikeuteen käyttää omaa kieltään asioidessaan työvoimapalveluissa, koska valtion ja kuntien viranomaisten kielellinen asema on erilainen. Työvoimaviranomaiseen sovellettaisiin kielilakia. Kielellisten oikeuksien turvaamiseksi esityksessä ehdotetaan kielilaista poiketen, että henkilöasiakkaalla olisi oikeus käyttää työvoimaviranomaisessa omaa kieltään, suomea tai ruotsia, siitä riippumatta, onko työvoimaviranomainen yksi- vai kaksikielinen. Lisäksi henkilöasiakkaalla olisi kielellisten oikeuksien turvaamiseksi oikeus asioida myös muun kuin kotikuntansa mukaan määräytyvässä työvoimaviranomaisessa.

Esityksessä ei huomioida lainkaan saamen kielilakia, joka takaa saamelaisten kotiseutualueella saamelaisille oikeuden aina viranomaisessa asioidessaan käyttää oman valintansa mukaan joko suomen tai saamen kieltä. Vaikka saamenkielinen henkilö osaisi suomea, on viranomaisen silti tarjottava palvelua saamen kielellä henkilön niin halutessa. Lapin liitto nostaakin esiin huolensa siitä, kuinka suurilla esityksen mukaisilla yhteistoiminta-alueilla voidaan turvata saamenkielisen asiakkaan oikeus asioida työvoimapalveluissa omalla kielellään. Lisäksi huomioitavaa on, että nykyisen henkilöstön siirtyessä liikkeenluovutuksen kautta yhteistoiminta-alueille tulisi huolehtia siitä, että jokaisella alueella on riittävästi saamenkielistä henkilöstöä, jotta saamen kielilakia voidaan noudattaa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

Kuntalain 55§:n 2.mom. mukaan kuntayhtymä on itsenäinen oikeushenkilö. Tästä seuraa, ettei yhdenkään sen jäsenkunnan kunnanhallituksen ohjaus- ja valvontavalta ulotu suoraan kuntayhtymään. Kuntayhtymän toimintaan vaikuttaminen perustuu perussopimukseen sekä kuntayhtymän toimielimiin nimettävän edustajan ohjeistamiseen. Kuntayhtymien osalta olennaista on myös se, valitaanko kuntayhtymän ylimmäksi päättäväksi elimeksi valtuusto vai yhtymäkokous.

20 000 työllisen raja aiheuttaa täällä pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen Lapissa erityisen riskin palvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen ja toisaalta yksittäisen kunnan vaikutusmahdollisuuksiin ns. kuntayhtymämallissa. Lapissa 20 000 työllisen vaade aiheuttaa sen, etteivät tulevat työvoimapalvelujen järjestävät alueet ole luonnollisia työssäkäyntialueita, kun välimatkaa työssäkäyntialueen sisällä voi olla jopa lähes 500 kilometriä. Mikä ylittäänsäkin on yksittäisen pienen kunnan vaikutusmahdollisuus kuntayhtymä- tai vastaavasti isäntäkuntamallissa? Kuitenkin palvelujen rahoitus määräytyy kunnittain, vaikka vaikutusmahdollisuudet palvelujen järjestämiseen voivat olla hyvinkin rajalliset. Lapin liitto näkee, että laissa määrätty yhteistoimintavelvoite rajoittaa kunnallista itsehallintoa rajoittamalla kuntalaisten suoraan valitsemien toimielimen päätösvaltaa. Kuntien asukkaiden yhdenvertainen kohtelu ja heidän tosiasialliset mahdollisuutensa saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä palveluja vaarantuvat merkittävästi.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämisen ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-

**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-

**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-

**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;
Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Riipi Mika
Lapin liitto

Knutars Heli
Lapin liitto